

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z BIOLOGII DLA KLASY V SZKOŁY PODSTAWOWEJ

DZIAŁ	TEMAT	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca)	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna)	Wymagania rozszerzające (ocena dobra)	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra)	Wymagania wykraczające (ocena celująca)
I. Biologia – nauka o życiu	1. Biologia jako nauka	Uczeń: - wskazuje biologię jako naukę o organizmach żywych -wymienia czynności życiowe organizmów - podaje przykłady dziedzin biologii	Uczeń: -określa przedmiot badań biologii jako nauki - opisuje wskazane cechy organizmów żywych - wyjaśnia, czym zajmuje się wskazana dziedzina biologii	Uczeń: -wykazuje cechy wspólne organizmów -charakteryzuje wskazane czynności życiowe organizmów -opisuje czynności życiowe organizmów	Uczeń: -wymienia hierarchicznie poziomy budowy organizmu roślinnego i organizmu zwierzęcego - charakteryzuje wybrane dziedziny biologii	Uczeń: - wykazuje jedność budowy organizmów - porównuje poziomy organizacji organizmów u roślin i zwierząt - wymienia inne niż podane w podręczniku dziedziny biologii
	2. Jak poznawać biologię?	- wskazuje obserwacje i doświadczenia jako źródła wiedzy biologicznej - wymienia źródła wiedzy biologicznej	- porównuje obserwację z doświadczeniem jako źródła wiedzy biologicznej - korzysta ze źródeł wiedzy wskazanych przez nauczyciela	- na podstawie opisu przeprowadza doświadczenie metodą naukową - rozróżnia próbę kontrolną i badawczą - opisuje źródła wiedzy biologicznej - wymienia cechy dobrego badacza	- wykazuje zalety metody naukowej - samodzielnie przeprowadza doświadczenie metodą naukową - posługuje się właściwymi źródłami wiedzy biologicznej do rozwiązywania wskazanych problemów - charakteryzuje cechy dobrego badacza	- planuje i przeprowadza doświadczenie metodą naukową - krytycznie analizuje informacje pochodzące z różnych źródeł biologicznych - analizuje swoją postawę w odniesieniu do cech dobrego badacza
	3. Obserwacje mikroskopowe	- na podstawie rysunku wskazuje części mikroskopu optycznego - obserwuje pod mikroskopem preparaty przygotowane przez nauczyciela	- podaje nazwy wskazanych przez nauczyciela części mikroskopu optycznego - wykonuje proste preparaty mikroskopowe - oblicza powiększenie mikroskopu optycznego	- opisuje samodzielnie budowę mikroskopu optycznego - wykonuje preparaty - prowadzi obserwacje mikroskopowe i wyszukuje obserwowane elementy	- charakteryzuje funkcje wskazywanych części mikroskopu optycznego - rysuje obraz obiektu oglądanego pod mikroskopem	- sprawnie posługuje się mikroskopem optycznym - rysuje i opisuje dokładny obraz obiektu oglądanego pod mikroskopem
II. Budowa i czynności życiowe organizmów	4. Składniki chemiczne organizmów	- wymienia najważniejsze pierwiastki budujące organizm - wymienia wodę i sole mineralne jako elementy wchodzące w skład organizmu - wskazuje białka, cukry, tłuszcze i kwasy	- wymienia produkty spożywcze, w których występują białka, cukry i tłuszcze	- wyjaśnia, że woda i sole mineralne są związkami chemicznymi występującymi w organizmie	- wyjaśnia rolę wody i soli mineralnych w organizmie - omawia role białek, cukrów, tłuszczu i kwasów nukleinowych	- wykazuje, że związki chemiczne są zbudowane z kilku pierwiastków - wskazuje produkty spożywcze, w których występują białka, cukry, tłuszcze i kwasy nukleinowe

		nukleinowe jako składniki organizmu				
5. Budowa komórki zwierzęcej	- wskazuje komórkę jako podstawową jednostkę życia - podaje przykłady organizmów jedno- i wielokomórkowych - obserwuje preparat nabłonka	- wyjaśnia, dlaczego komórkę nazywamy podstawową jednostką organizmu - wymienia organelle komórki zwierzęcej	- opisuje kształty komórek zwierzęcych - opisuje budowę komórki zwierzęcej na podstawie ilustracji - rysuje obraz mikroskopowy komórki zwierzęcej	- rozpoznaje na ilustracji elementy budowy komórki zwierzęcej i omawia ich funkcje - rozpoznaje organelle komórki zwierzęcej pod mikroskopem	- tworzy z dowolnego materiału model komórki - sprawnie posługuje się mikroskopem - samodzielnie wykonuje preparat nabłonka i dokładnie odrysowuje obraz spod mikroskopu, z zaznaczeniem widocznych elementów komórki	
6. Komórka roślinna. Inne rodzaje komórek	- na podstawie obserwacji preparatów, ilustracji i schematów wnioskuje o komórkowej budowie organizmów - wymienia elementy budowy komórki roślinnej i bakteryjnej - obserwuje pod mikroskopem preparat komórki roślinnej	- podaje przykłady komórki bezjądrowej i jądrowej - wymienia funkcje elementów komórki roślinnej i bakteryjnej	- wyjaśnia, co to są komórki jądrowe i bezjądrowe oraz podaje ich przykłady - wykonuje preparat mikroskopowy - odróżnia pod mikroskopem elementy budowy komórki	- omawia budowę i funkcje elementów budowy komórki - analizuje na podstawie ilustracji różnice między poszczególnymi typami komórek, wskazuje cechy umożliwiające rozróżnienie komórek - rozpoznaje elementy budowy komórki roślinnej pod mikroskopem i rysuje jej obraz	- opisuje budowę komórki grzyba - analizuje różnice między poszczególnymi typami komórek, wykazując ich związek z pełnionymi funkcjami - sprawnie posługuje się mikroskopem - dokładnie odrysowuje obraz spod mikroskopu	
7. Samożywność	- wyjaśnia, czym jest odżywianie się, samożywność - podaje przykłady organizmów samożywnych	- wskazuje fotosyntezę jako sposób odżywiania się - wskazuje substancje biorące udział w fotosyntezie i wymienia produkty fotosyntezy	- wymienia czynniki niezbędne do przeprowadzenia fotosyntezy - wskazuje substraty i produkty fotosyntezy - omawia sposoby wykorzystania przez roślinę produktów fotosyntezy	- wyjaśnia, na czym polega fotosynteza - omawia zależność przebiegu fotosyntezy od obecności wody, dwutlenku węgla i światła - zapisuje schematycznie i omawia przebieg fotosyntezy	- analizuje przystosowanie roślin do prowadzenia fotosyntezy - planuje i samodzielnie przeprowadza doświadczenie wykazujące wpływ dwutlenku węgla na intensywność fotosyntezy - na podstawie zdobytej wcześniej wiedzy wskazuje w różnych warzywach i owocach materiały zapasowe jako produkty fotosyntezy	
8. Cudzożywność	- wyjaśnia, czym jest cudzożywność - podaje przykłady organizmów cudzożywnych - wymienia rodzaje cudzożywności	- opisuje krótko różne sposoby odżywiania się zwierząt - wyjaśnia, w jaki sposób wskazany organizm cudzożywny pobiera pokarm	- omawia wybrane sposoby cudzożywności - podaje przykłady organizmów należących do różnych grup organizmów cudzożywnych	- charakteryzuje rodzaje cudzożywności występujące u różnych grup organizmów - wykazuje przystosowania do pobierania pokarmów występujące u różnych grup organizmów cudzożywnych	- wyjaśnia znaczenie organizmów odżywiających się martwą substancją organiczną	

	9. Sposoby oddychania organizmów	- określa, czym jest oddychanie - wskazuje drożdże jako organizmy przeprowadzające fermentację	- wyróżnia oddychanie tlenowe i fermentację - wskazuje organizmy uzyskujące energię z oddychania tlenowego i fermentacji - wyjaśnia, że produktem fermentacji drożdży jest dwutlenek węgla - wskazuje mitochondrium jako miejsce, w którym zachodzi utlenianie	- wyjaśnia znaczenie oddychania komórkowego - wskazuje różnice w miejscu przebiegu utleniania i fermentacji w komórce - wymienia narządy wymiany gazowej zwierząt lądowych i wodnych - omawia doświadczenie wykazujące wydzielanie CO₂ przez drożdże	- zapisuje schematycznie przebieg oddychania - określa warunki przebiegu oddychania i fermentacji - charakteryzuje wymianę gazową u roślin i zwierząt - przeprowadza doświadczenie wykazujące wydzielanie dwutlenku węgla przez drożdże	- porównuje zapis przebiegu oddychania tlenowego z zapisem przebiegu fermentacji - analizuje związek budowy narządów wymiany gazowej ze środowiskiem życia organizmów
III. Wirusy, bakterie, protisty i grzyby	10. Klasyfikacja organizmów	- wymienia jednostki klasyfikacji biologicznej - wymienia nazwy królestw organizmów	- wyjaśnia, czym się zajmuje systematyka - podaje definicję gatunku - wymienia nazwy królestw i podaje przykłady organizmów należących do danego królestwa	- wykazuje hierarchiczną strukturę jednostek klasyfikacji biologicznej - charakteryzuje wskazane królestwo - na podstawie ilustracji przyporządkowuje organizm do królestwa	- porównuje wcześniejsze i współczesne zasady klasyfikacji organizmów - wyjaśnia zasady nadawania nazw gatunkom - przedstawi cechy organizmów, na podstawie których można je zakwalifikować do danego królestwa	- uzasadnia konieczność klasyfikacji organizmów - porównuje jednostki klasyfikacji zwierząt z jednostkami klasyfikacji roślin - samodzielnie korzysta z różnych kluczy do oznaczania organizmów żyjących w najbliższej okolicy
	11. Wirusy i bakterie	- wyjaśnia krótko, dlaczego wirusy nie są organizmami - wymienia miejsca występowania wirusów i bakterii - wymienia formy morfologiczne bakterii	- omawia różnorodność form morfologicznych bakterii - opisuje cechy budowy wirusów i bakterii - wymienia cechy, którymi wirusy różnią się od organizmów - wymienia przykłady wirusów i bakterii	- wykazuje, dlaczego wirusy nie są organizmami - rozpoznaje formy morfologiczne bakterii widoczne w preparacie mikroskopowym lub na ilustracji - omawia wybrane czynności życiowe bakterii	- omawia wpływ bakterii na organizm człowieka - wskazuje drogi wnikania wirusów i bakterii do organizmu - prezentuje wszystkie czynności życiowe bakterii - ocenia znaczenie wirusów i bakterii w przyrodzie oraz dla człowieka	- przeprowadza doświadczenie z samodzielnym otrzymaniem jogurtu - omawia choroby wirusowe i bakteryjne, wskazuje drogi ich przenoszenia oraz zasady zapobiegania tym chorobom
	12. Różnorodność protistów	- wymienia formy protistów - wskazuje miejsca występowania protistów - wskazuje grupy organizmów należących do protistów	- wykazuje różnorodność protistów - wymienia czynności życiowe wskazanych grup protistów	- charakteryzuje wskazane grupy protistów - wykazuje chorobotwórcze znaczenie protistów - opisuje czynności życiowe protistów - rozpoznaje protisty na ilustracji	- porównuje czynności życiowe poszczególnych grup protistów - wymienia choroby wywoływane przez protisty - rozpoznaje protisty pod mikroskopem	- wskazuje zagrożenia epidemiologiczne chorobami wywołwanymi przez protisty - wskazuje drogi zakażenia chorobami wywołwanymi przez protisty oraz zasady zapobiegania tym chorobom - zakłada hodowlę protistów, wyszukuje protisty

						w obrazie mikroskopowym, rysuje i opisuje budowę protistów
	13. Budowa i różnorodność grzybów. Porosty	- wymienia środowiska życia grzybów i porostów - podaje przykłady grzybów i porostów - opisuje budowę grzybów na okazie naturalnym lub ilustracji - rozpoznaje porosty wśród innych organizmów	- wymienia cechy pozwalające zakwalifikować organizm do grzybów - omawia wskazaną czynność życiową grzybów - podaje przykłady znaczenia grzybów w przyrodzie i dla człowieka	- wykazuje znaczenie grzybów w przyrodzie i dla człowieka - analizuje różnorodność budowy grzybów - wyjaśnia sposoby oddychania i odżywiania się grzybów - wykazuje, że porosty są zbudowane z grzybni i glonu	- określa znaczenie poszczególnych komponentów w budowie plechy porostu - rozpoznaje różne formy morfologiczne porostów i podaje ich nazwy - opisuje czynności życiowe grzybów – odżywianie, oddychanie	- analizuje znaczenie grzybów w przyrodzie i dla człowieka - proponuje sposób badania czystości powietrza na podstawie informacji o wrażliwości porostów na zanieczyszczenia - wyjaśnia, dlaczego porosty określa się mianem organizmów pionierskich
IV. Budowa roślin	14. Tkanki roślinne	- wyjaśnia, czym jest tkanka - wymienia podstawowe rodzaje tkanek roślinnych - rozpoznaje na ilustracji tkanki roślinne	- określa najważniejsze funkcje wskazanych tkanek roślinnych - opisuje rozmieszczenie wskazanych tkanek w organizmie roślinnym	- wskazuje cechy adaptacyjne tkanek roślinnych do pełnienia określonych funkcji - na podstawie opisu rozpoznaje wskazane tkanki roślinne - rozpoznaje pod mikroskopem rodzaje tkanek roślinnych	- przyporządkowuje tkanki do organów i wskazuje na hierarchiczną budowę organizmu roślinnego	- analizuje związek między budową a funkcją poszczególnych tkanek roślinnych - wykazuje przystosowania tkanek do pełnionych funkcji
	15. Korzeń – organ podziemny rośliny	- wymienia podstawowe funkcje korzenia - rozpoznaje systemy korzeniowe	- rozpoznaje na ilustracji modyfikacje korzeni - omawia budowę zewnętrzną korzenia i jego podział na poszczególne strefy	- wykazuje związek modyfikacji korzenia z adaptacją do środowiska zajmowanego przez roślinę - opisuje przyrost korzenia na długość	- wykorzystuje wiedzę o tkankach do wyjaśnienia sposobu pobierania wody przez roślinę - na podstawie ilustracji lub materiału roślinnego klasyfikuje przekształcone korzenie	- projektuje doświadczenie świadczące o przewodzeniu wody z korzenia w górę rośliny
	16. Pęd. Budowa i funkcje łodygi	- wymienia nazwy elementów budowy zewnętrznej pędu	- wyjaśnia różnicę między pędem a łodygą - wskazuje części łodygi roślin zielnych	- omawia funkcje poszczególnych elementów pędu - na okazie roślinnym lub ilustracji wskazuje I omawia części, z których składa się łodyga	- na okazie roślinnym żywym, zielnikowym lub ilustracjach wykazuje modyfikacje łodygi ze względu na środowisko zajmowane przez roślinę	- wykorzystuje wiedzę o tkankach do wyjaśniania budowy i funkcji łodygi
	17. Liść – wytwórnia pokarmu	- wymienia funkcje liści - rozpoznaje elementy budowy liścia - rozpoznaje liście pojedyncze i złożone	- na materiale zielnikowym lub ilustracji wykazuje związek budowy liścia z pełnionymi przez niego funkcjami	- na materiale zielnikowym lub ilustracji rozpoznaje różne modyfikacje liści - rozróżnia typy ulistnienia łodygi	- analizuje modyfikacje liści ze względu na środowisko zajmowane przez roślinę	- wykorzystuje wiedzę o tkankach do wyjaśniania budowy i funkcji liści

V. Różnorodność roślin	18. Mchy	- wymienia miejsca występowania mchów - podaje nazwy organów występujących u mchów	- na podstawie ilustracji lub żywych okazów rozpoznaje mchy wśród innych roślin	- na podstawie ilustracji lub żywych okazów rozpoznaje elementy budowy mchów i wyjaśnia ich funkcje - omawia znaczenie mchów w przyrodzie i dla człowieka	- wyjaśnia, dlaczego mchy uważane są za najprostsze rośliny lądowe	- analizuje cykl rozwojowy mchów - samodzielnie planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące zdolność wchłaniania wody przez mchy - na podstawie informacji o budowie mchów wykazuje ich rolę w przyrodzie
	19. Paprotniki	- wymienia miejsca występowania paprotników - podaje nazwy organów paproci	- na podstawie ilustracji lub żywych okazów rozpoznaje paprotniki wśród innych roślin - wyjaśnia rolę poszczególnych organów paprotników	- wyjaśnia znaczenie paprotników w przyrodzie i dla człowieka	- na podstawie ilustracji lub żywych okazów wykazuje różnorodność organizmów zaliczanych do paprotników - rozpoznaje gatunki rodzime paprotników	- porównuje budowę poszczególnych organów u paprotników - analizuje cykl rozwojowy paprotników
	20. Nagonasienne	- wskazuje miejsca występowania roślin nagonasiennych - na podstawie ilustracji lub żywych okazów rozpoznaje rośliny nagonasienne wśród innych roślin	- wyjaśnia funkcje kwiatów i nasion - omawia budowę rośliny nagonasiennej na przykładzie sosny	- wymienia przystosowania roślin nagonasiennych do warunków życia - przedstawia znaczenie roślin nagonasiennych w przyrodzie i dla człowieka	- wykazuje przystosowania nagonasiennych do środowiska - rozpoznaje przedstawicieli roślin nagonasiennych występujące w Polsce - korzysta z prostego klucza do oznaczania nagonasien.	- określa, z jakiego gatunku drzewa lub krzewu pochodzi wskazana szyszka - analizuje cykl rozwojowy sosny
	21. Okrytonasienne	- wymienia miejsca występowania roślin okrytonasiennych - na ilustracji lub żywym okazie rozpoznaje organy roślinne i wymienia ich funkcje - na podstawie ilustracji lub żywych okazów rozpoznaje rośliny okrytonasienne wśród innych roślin	- wykazuje na ilustracji, żywym lub zielnikowym okazie roślinnym różnorodność form roślin okrytonasiennych - podaje nazwy elementów budowy kwiatu - rozróżnia kwiat od kwiatostanu	- omawia funkcje poszczególnych elementów kwiatu - rozpoznaje formy roślin okrytonasiennych - wymienia sposoby zapyłania kwiatów	- omawia cykl rozwojowy roślin okrytonasiennych - wyjaśnia, dlaczego kwiatostany ułatwiają zapylenie	- wykazuje związek budowy kwiatu ze sposobem zapyłania
	22. Rozprzestrzenianie się roślin okrytonasiennych	- wymienia rodzaje owoców - przedstawia sposoby rozprzestrzeniania się owoców - wymienia elementy łodyg służące do	- na podstawie ilustracji lub żywych okazów omawia budowę owoców - wymienia rodzaje owoców - wymienia etapy kiełkowania nasion	- wykazuje zmiany zachodzące w kwiecie po zapyleniu - określa rolę owocni w klasyfikacji owoców - wyjaśnia funkcje poszczególnych elementów nasiona	- wykazuje adaptacje w budowie owoców do sposobów ich rozprzestrzeniania się - omawia budowę nasion na ilustracji lub okazie naturalnym	- wyjaśnia wpływ różnych czynników na kiełkowanie nasion - planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące wpływ wody na kiełkowanie nasion

		rozmnażania wegetatywnego	- rozpoznaje fragmenty pędów służące do rozmnażania wegetatywnego	- rozpoznaje na pędzie fragmenty, które mogą posłużyć do rozmnażania wegetatywnego	- zakłada hodowlę roślin za pomocą rozmnażania wegetatywnego	- zakłada hodowlę roślin za pomocą rozmnażania wegetatywnego i obserwuje ją
23. Znaczenie i przegląd roślin okrytonasiennych	- wymienia znaczenie okrytonasiennych w przyrodzie	- wymienia przykłady znaczenia okrytonasiennych dla człowieka	- przedstawia znaczenie okrytonasiennych w przyrodzie i dla człowieka	- rozpoznaje przedstawicieli drzew liściastych występujących w Polsce - korzysta z prostego klucza do oznaczania roślin okrytonasiennych	- wykazuje na dowolnych przykładach różnorodność roślin okrytonasiennych i ich znaczenie dla przyrody oraz człowieka	